

სურათებიანი დამატება

დამატების № 17.

კვირა, 4 ივნისი, 1906 წ.

საბჭოს № 49

მარსილიზმი.

(საფრანგეთის რევოლუციის დროის მოთხრობა.)

ფელიქს გრანი.

(შემდეგ*)

სამი დღე და დამე ვიარეთ, წყურვილს წყაროს წყლით-
ვიკლავდით და ზეზურად ჩავთვებდებოდა ხოლმე, რადგან ნი-
სლისა და ნაშის გამო ბალახზე მიწოლა არ შევიძლებოდა.
გავიარეთ ლიონი და ვილფრანში, მხოლოდ არდიენის და-
ჩრდილო ნაირებზე დავიგნენთ რამდენსავე სათის ცხარე
შის გულზე, აქ ყველანი დავიფანტენით; ზოგი წერტის ქვე
გავორდა, ზოგი მდინარის კამ-კამა წყალში ბანა-ბანა; ზოგი
ნიორ-წესამულ პურსა სჭამდა. მარტო მე დავრჩი წმ. იონეს
ხილზე ზარბაზნთან, რადგან ვოკლერი ამბობდა: შეიძლება
ცხლა გაიარონ ლაზულში და პატარა კლარემ დილოენითაო.

რამ არ დამიხებოდა და დილოენი არ გამოშპარვდა,
ქვაზე ჩამოვყავი, გუცხენი ჩემი პარკი და დავწყვე სინჯვა ჩემ
დამბაჩებს. უცხად ზარის რეკა მომესმა. დილოენი მგონა,
ზეგრამ აღმოჩნდა ცხერის ფარა, რომელსაც მოზუცი მწყემსი
მოსცევდა. მოვიდა ჩემთან და შეიხა, რომელი გზით უფრო
მოკლედ გავივლიდა მღ. რონის ბორანამდე.

— არ ვიცი,— მივუგე მე,— აქაური არა ვარ.

— მაშ, ეინა ხარ, ან სად მიხიხარ? იმდენად ცმაწველი
ხარ, არა მგონია გვადრდილი იყო.

— მე პატრიოტი ვარ და ფდერად ისტი. მე მარსილელ
ბატალიონს მივდექ, უნდა ჭეუა ვასწავლოთ მთავრობას.

— რას ლაპარაკობ! მთავრობის მეთაური ჩვენი კეთილი
მეფეა, ჩვენი მამა, სად არის შენი ბატალიონი?

— აი, ჩვენი ზარბაზნები. იქ წყლის პირის ჩვენი ჯარის-
კაცები ისვენებენ და მე კი აქ ვდარჯობ.

— დამეოთხ დიდებულნი— სიჭევა მოხუცმა და ალაპყრო
ხელები ზეცისკან:— ნუ თუ დავაჯერეს, რომ გონს უნდა მო-
ვიდეს მთავრობა? საყვარელი ბავშვი, შენ ძალიან ცუდ გზას
დასდგომიხარ, ჯოჯოხეთის უფსკრული მოგვლის. მე პატრი-
ოტი ვარ და ვიჩივებ ჩემსათვის ცხვარი დამწყსო, ვიდრე მეგ
გზას მივყევი. აი თუ გინდა წაიხიდი ჩემთან თანაშემწედ, მე
კარგ დღიურ ფასს მოგცემ აღმის მთამდე, იქ კი გავიყოფ ჩემს
ცხერის ფასს, ამითი კარგ სათანგოს შევაგროვებ.

— მერე თავი დავინებო ბატალიონს? არას დროს..
ოქვენ შეგიძლიათ მთელი ქვეყნის ცხვარს შემპირდეთ და
ჯიბები თქოთ ამისგოთ, მაგრამ თქვენს გზას მიხივ არ
დავიადგები, გაუმარჯოს ეროვნებს!.. თავისუფლება ან სი-
კვდილი!

— საწყალო ბავშვი, საწყალო! ნეტავ აგრე ვინ გადა-
გრიო? უბედურო, განა შენ ხანშისიკვდილზე ლაპარაკობენ?
ნუ თუ შენ სოფელში მღვედილი არ არის, რომ აგრე შე-
უბოგათი არღვევ ქრისტეს კანონს!

— არა, ბატონო, ჩვენს სოფელში დიდად კეთილი
მღვდელი გვაგას, ბატონი ჩანდლზე, რომელსაც ჩემი სიკო
ცხლედ დავფარა, მისხნა მარკიზისა და მის ტყის მცველისაგან,
რომელთაც ჩემი მოკვლა სურდათ.

— მაშინ იმ წმინდა კაცის პატივის საცემად, შენი სი-
კოცხლე რომ დაიკვა, აი გამომართვი ეს ღვთისმშობლის
ხატი და შემომეყუე, რომ არას დროს არ მოიშორებ. ყო-
ვლად წმ. ღვთისმშობელი ყოველ უბედურებას აგავლენს.

ამ ლაპარაკში მოხუცმა მწყემსმა თავის ყავარჯენს თავი
ახად და ხელის გულზედ ვადმოიყარა მრავალი პატარა ხატი
და ოქრის ფული. ამოარჩია ერთა ხატი, ემთხვია და მომცა
ისა და ოქრო.

— ეს ხატი წაღიფარავს შენს სულს გარკვენი ენისგან,
ხოლო ეს ოქრო შენს სხეულს სიმშობისა და გავიერებისაგან.
თუ როდისმე ჩაუვარდ ხელში იმათ, რომელთაც შენ ბორო-
ტად სოვლი. ეს ხატი აქვინე, სიკვდილს აგავლენს. მხოლოდ
ფთხილად იყავ, არავისთან წამოგვლდეს, რომ მე შეგხვდი,
მშვიდობით, მივეშურები. დამერი იყოს შენი მფარველი!

ის მომეფერება რანულენსათვის, პირჯვარი გადამწერა და
საჩქაროდ წავიდა ბუბუტუთი: „საკლავი ბავშვი, საკლავი
ბავშვი!“

ისე გავოცებულნი დავრჩი, რომ, მადლობაჲ ვერ მოვა-
ხებრე, გაწუმებული შეკურებუნი, სანამ თვალიდან, არ მომე-
ფარა. ხოლო მაშინ ჩავლავე ჩემი პარკი.

რამდენიმე წუთის შემდეგ ისევ მომესმა ცხენის ფეხის
ხმა. დავინახე ოთხი ეანდარმი, ხმაოდ ამოვლენულნი და წელში
დამბაჩებ გარკობილნი მოცივდნენ.

— მოქალაქე პატრიოტო, არ დაგინახავს მოხუცი
მწყემსი?

სისხლი ამიფარდა თავში, მყეშინდი იმ კეთილ მოხუცს
არა შემიხედოდა-რა და ვუთხარა:

— არა.

— სამწუხაროა. რომ გკოდნოდა, საით წავიდა, გვეტყუ-
ლი და მით სამშობლოს და რევოლუციის იხსნიდი ბოროტ
მტრისაგან.

შეინანიე, რომ გადაჭრით უარი ვთქვი და ვუთხარაი:

— არ მინახავს, მაგრამ, თუ არა ვცდები, წყლის პირი-
დან მომესმა ზარების ელარები.

— სწორედ ის აქვინა! წამოიძახა ყველამ ერთად და
გაქენეს ცხენები იქით, საითაც მწყემსი წავიდა.

ძალიან შემტრთალი ვიყავ ამ შემთხვევით და არ ვიკო-
დი, მეთვე ვიკეთილსათვის თუ არა, ვგრძნობდი კი, რომ
ვეულად იმ კეთილ კაცს.

ჩვენი ჯარისკაცები ნელ-ნელა შეიკრიბნენ და, ის იყო,
უნდა ვაფსოლიყავით კიდევ, რომ მოგვესმა ისევ იმ ზარ-
ბის ეთარები, ცხენების ფეხის ხმა და ლაპარაკი.

მართლაც, გამოჩნდნენ ოთხი ეანდარმი, მათ შორის ხე-
ლზე შეკრული მოხუცი.

ხილზე რომ ამოვიდნენ, ეანდარმები ხელებს იქვედნენ
და ყვიროდნენ: „გაუმარჯოს ეროვნებს!“

ჩემი მზანაგები მიჩებიდნენ იმათ.

— რა დამაშეა?— ჰკითხა ეანდარმი.

— მეტად ბოიყვით ექვევით,— უთხრა სანატკი. თუ პა-
ტრიოტების წინაშემდეგია, მე მაგას ჩემ დროშაზედ ვამთხვე-
ვინებ და ვაშლა თაივის სიკვლა.

— ეს მოალატკა! დროვლის დირსია! გაუმარჯოს
ეროვნებს! დიდიხეს ეანდარმებსა.

ყველამ სხვა და სხვა არი წარმოსთქვა.

*) იხილე დამატება № 16.

— ეხლა უნდა გავასმაროლოთ და დაგვიტოვო, — ამბობდა ერთი.

— ღირსი არ არის მან მოლაღატეზე თოფის წაშლილი დაიხარჯოს, თოქოც სანკარისია მაგისთვის! — ამბობდა მეორე.

— წყალში ჩაადგეთ, წყალში! — ღრიალებდა მესამე. ამ ღრინულში სწავალი მოხუკი და ლურჯმანა და წიკტა. საყოღელი სანახავი იყო. ავიყვანეთ უქუდური და ქვაზე ჩამოვსეთ. მე დღნოა დავალგეინე.

ღვინის დაგვიჯე მოსულაგრად, თვალები გაიალია, ხელი მოჰქიდა და ჭურჭულით მიიხარა:

— მაღლაბელი ვარ, ჩემო შვილო, ღებრთა ვადაგზინს.

მახსოვლებს ძალიან უხალუბოლიაო მოხუკი და სკლა-ლომბდნენ გავთავისუფლებინათ. ეს რომ შევინჩენ, მეც გავებედე და ვუთხარა:

— ამ მოხუკს ორი დღე წინ აღარ უძებს, ამა რა სიაც-კაცე შეუძლიან, რა გვენაღვ-ლებდა პატრიოტია თუ არა. და, ანებეთ თავი, დე მწყემსოს თავისი ცხვარი. იქნება ამის მეტიც არა აბაღია-რა, ამას რომ დაეწართოს რამე, შეიძლება ცულო-შვილი უმოწყალოდ დარჩეს.

— მართალს ამბობს! — სთქვეს ყველამ.

— მართალსა? — სთქვა ერთ-დარჩამა, — იი, ახლავე ნახათ მართალია თუ არა.

ქანდაკი ვადმობტა ცხენიდან, მივიდა მოხუკს და გადახადა ზემოთი მოსასხამი რა წამოავიღდა თვალ წინ?

მხოუტს ეცვა შევინიერი იისფერი ანაფორა, ძვირფასი არ-შეიბით და ოქროს დიდი ჯვარი იცადა გულზე.

— უხედური მოხუცი, რომელიც თქვენ ვერ გებრალეობათ, არის მენტის ენკაოპოსი ბატონი კასტლანი. ეს მოთაფლე ოცი მინტი რესპობლისტისა, რომელნიც დაანა-ცებლობენ არიან ქალსში. იკით, სად მიიღოდა ეს მოლა-ლატე? ეტიგრანეთთან, რომ იმათთან და უცხოელებთან ერთად შეთქმულება მოემზადებინარეკოლუტისი წინააღმდეგ? იი, ეხლავე დაგმოტკიებთ ჩემი სიტყვისის სიზარალის.

წაართვა მოხუკს ხელიდან ყავარჯერი, ახადა და ოქრო-გებსა და ხატებს ქვეშიდან ამოიღო დაეკცილი ერთკოტი, რომე-ღზეტე დაწერილი იყო მათელი გეგმა შეთქმულობისა.

— მოლაღატე! ურცხვი! წყალში ჩაადგეთ, წყალში! — დაიხსა ყველამ.

ყველა მხრიდან მუხტები დაუშინეს და ქანდაკებმა ძლივს წაართვეს გამჟინვარებულ ხალხს მოხუკი, მიანეს ცხენის ქუდს და ისე წაიყვანეს, ჩვენც მოკლებული ვიყავით.

ყველანი იკინოდნენ. მხიარულბდნენ და ულოცავდნენ ერთმანეთს, რომ ასე ადვილად დაიჭრეს ენკაოპოსი, მარტო მე ვიყავი მოღუდელი. მოხუკის მოკლებული ხატე და ოქრო ცეცხლს მიკიდებდა, ის მოლაღატე მე მაინც მებრალუბოდა. უწყემსოდ დარჩენილმა ცხვრების ბღაილმა უფრო გული შემიხსოა.

მე ისევ ზარბაზნს მივითარედი, ხალხი ძალიან დიდილა, ზოგმა დეხთ გაიხადა და მტყარან გაზზე ფხნიშველა მიდა-ოდა. ამ დროს ჩვენ არისტოკრატების სამელოლოლო გიდა-ვედლობი ვინც კი გვებედავდა, პირს გვარდებდა, არ ვველა-პარკებოდა და არც ღვინის გეთავაზობდა, რაკა ვაეშორ-დებოდი, მუშუტებს გვიჩვენებდნენ.

ამიტომ მთელი საათობით ვაჭუშუბულნი მივიღოდი თვ-ჩალუნელომ და არც მარკოლოპს ვცვლავდი. მუასანდა და გარნიე რომ გავტყობდნენ მოწყენას, სკლიობდნენ ვა-ვერითი.

— ცხრა დღის შემდეგ პარიზში ვიქნებოთ, — გვეუბნებო-დვენ ისინი, — მაშინ პური ბევრი გვექნება, ყველა თავისუფა-ლი იქნება, მოსავლი მივსავის კუთვნილება შეიქნება, ხე-ხილის ნაყოფი იმის ტრგება, ვინც ამწო ხებილი, ხილი სა-ქონელი — ვინც მას მწყისს.

ჩემთვის ესეები სპირო არ იყო, ისე აღტაცებული ვი-ყავი და ისეთის ხალისით მივიღოდი, რომ მხად ვიყავ ერთის მაგიერ ორი ზარბაზნი წამეერთია. მხოლოდ არ მომწონდა, რომ ზოგნი ამბობდნენ:

— ნეტა რითი ვათავ-ღებთ ყველა ეს რა ვი-ცალით, რომ პარიზი ასე შორს იყო... როგორც ეტყობა, პარიზს გარედ დაგვაბანაკებენ. მაშ ტუ-ულია ჩვენი ხეტაილი.

ამისთანა ლაპარაკი ძალიან მწყინდა და გისა-მხეგებლად მოვეყვებოდი მალალის ხმით მარსელიე-ზას სიმღერას. მაშინ სხვე-ბოც ამვეებოდნენ და ისევ სიციცხლის ელფერი დაე-ტყობდა ჩვენ ჯარს.

დღეები გადიოდა და ჩვენც ვაგოართე მარონი ტურნი, შადონი და ოტე-ნი. უქანსხელ ქალკა-ბიე გვევლინა საღამოს ხუთ

საათზედ, ვოკლერი გვერლით მოგვედგვა. ამ უქანსხელ დღეებში ძალიან მოწყენილი იყო.

— მიყვინ, რომ ავინოისის დილიენამა ასე დავიკიანა, უხედურება ხომ არა შეეძებარა? მოუთმენლად ველი, რო-დის დავინახავ ლაუელის და პატარა კლარეს. შენ არა სთქვი პირველი დილიტენი გამოვლენო?

— დიად, თქვენმა ცოლმა მოითხა, რომ ჩვენ გავასწრებთ.

— იი, თუ უხედურება არა შემიძებარა, უეჭველა, ხელო უნდა დავგვერუნე სოლომი, სადაც ჩვენ ღამეს გავა-თვეთ, რადან იქაურა მტყავრებნი კარგ პატარუტები არიან. ლაპარაკი უცხად შევეწყვიტეთ, რადან ამ დროს მოგვე-სმა ქალბების და ბავშვების ყვირილი.

— გვიშველით! გვიშველით.

ხუთი თუ ექვსი ჩვენი ჯარისკაცი გაიქცა ამას შესა-ტყობდა. პატარა ხანს უქან იმათ მოიყვანეს ოთხი მწყერო-ბილი: ერთი სქელი და წითელი ბერი, ორი კი ჩამომხმარი და გაყვითლებული პოლოკიელი. იმათ მოსდევდნენ ხანში შე-სული გოგონი ცოლით და მთელი ხროვა ბავშვებისა.

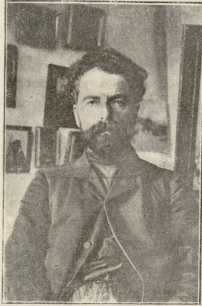
— არ წაიხსოვებო? — ქითხა მესამისანმა.

— ამ ბერს, მოფო მორგანმა, მოუყენია სახი პოლიციის მოხუკე ამ სწყადა ვარების დასაქვრად და დასახელოად. ამ-ბოზს, გადასხადს ამ დღეების.

— როგორა პედენე მაგას, — სთქვა სამატა: — ხომ გმო-ცხადებულა, რომ ვაუქმა ვამორთმეკე ყველანაირი გადასხა-დისა, მაშ ჩვენ საფრანგეთში არ ვყოფილავართ? — დაუმატა იმან და მიუბრუნდა ბერს: — აი შე საზოზარო, შე გასუქე-ბული ღორი! ის არ იქმარეს და ეს და ამის მეგობრები უქანსხელდ ძროხას აერთობენ ვითომდა თავიანთ ზარალის შესავსებლად!

ჩვენ ავბაურულით და ცუმა დავეპირეთ მოხელებს, მგარამ მორგანმა მკაცრის ხმით სთქვა:

ს ა ხ ე ლ მ წ ი შ უ ლ ს ა თ ა მ ბ ი ჩ ზ ა წ მ ა რ ნ ი

წერეთელი.

ბავაზოვი.

— გასაკარია ეხლა საფრანგეთში ამისთანა შემთხვევა და უშევროდ სამხედროთა უნდა დაისაზრდეს. გაატრულეთ და შეაბინ საბარგოლებში, დღე, მავათ წამოიღონ პარანამდ შენ კი, მორგან, გაუტყხ მავათ და, თუ უკან ჩამოგვრჩნენ, სახრით გარეყ.

ყველა ის საქაროდ შესარულეს და წავედით, გლხე-კაცი კი გავცეხული გვიყურებდა—ეს რა მოახდინესო.

ზინდისს მივდით, პატარა ქაჯო სოლიეში, 26 დღე შესრულდა, რაც გზაში ვიყავით, ყველას, ჩემს გარდა, წვერ-ულვაში მტვრით ჰქონდა სასეს ეს ძალიან მწყინდა. ამ ქალაქში პატრონიტები სცხოვრობდნენ, უშეველია, კარვად გაგვი-მასწავლებლობდნენ, მე კი, როგორც სხვანა, ბავშვად ამხა-ზავდნენ. უტყბა ფიქრათ მამივია ხელოვნურ წვერის გაე-თება. ავღები მოგვაროვებ ერთი ბუკა მყავალი, მოკუკულიტე და მოკუკულიტე ნიკაპი და ლოყები.

გოვითარება გერ ვერ მიკენ, მერე სიცილი წსქდა და სხებებაც ბანი მისცეს.

ასე შევედით ქ. სოლიეში. იქაურები მახალბები, ბუ-კით და საყვირით მოგვეტყინენ.

— გაუმარჯოს მარსელელებს! გაუმარჯოს ეროვნებს! ძირის მტარადანნი...— ისმოდა ყველა მხრიდან. ზარბებს რეიდნა, მიუდანზე, საყდრის წინ, კოკონი ენთო, დიდის ცდით დაიხსენით ბერი და სამი პოლიციელი, კინდამ ცეცხლში ამოსწვეს.

ჩვენთვის დიდრი და სურსათი უხვად იყო დამზადებული ვოკლერმა არ მიიღო მონაწილეობა ამ ლხინში, ხელი მოამკიდა და მითხრა:

— ფოსტის სადგურზე წავედით, ენახოთ, ლახული და ბავშვი მოვიდნენ თუ არა.

რადენრიმე ვიწრო ქუჩა გავიარეთ, გავიციეთ პარისის გზაზე და დავინახეთ სანათი ფოსტის სადგურის კარებზე.

შევედით ენოში, ბეგრი ტულები იდგა და ხალხი სანა-თებით მიდი-მოდიოდა.

— იი, ავინოანის დილიტანი!— წიმიოხბა ვოკლერმა, როცა დანახა უშეველებელი უშოი, ყვითლად შეღებილი დილიტანი საკრებზე წილის დარდებით.

შევედით სასტუმროში, მერე სასაილო ოთახში, მავი-დებთან მოგვალე ხალხი ისდა. სანამ შევერწავილეთ სახელის, ის კიდევ მოგებია თავის ქვას.

— ჩემი ქმარი! ჩემი ვოკლერი! ავერ კუთხეში ჩვენ პა-ტარას სინძას სკანზე, წამოდი გვაღვიძებ, ეს სამი დღეა თვალ კრებლიანი სულ მამას კითხულობს...

ვოკლერი ისე იყო აღუღლებელი, რომ ხმა ამოუღებლად გაგვიც კოლს, მეც მივედვი და მივიკირა, რატომ ლახული არ მომესალმა.

ბავშვთან რომ მივედით, ლახულიმ წამოაყენა და ხმა მიღლა ჩასახლდა:

— კლარე! კლარე! ჩემო მშვენიერო, ვაიდიტე! იი მა-მა შენ!

მაგრამ ბავშვს ისე წინძობდა, რომ თავის დიდი მხარ-ზე ეხდნო თავი და ისეგ თინძინა. მამის მამამ თითონ აიყვანა და დაუწყო კოცნა. ბავშვი ნელ-ნელა გამოფხიზლდა, იცნა მამა და სიამოვნებით მოგებია.

მე ჩემს რიგს ველოდი. ბოლოს ვოკლერმა მოახედა ჩემ-სკენ ბავშვი:

— კლარე, პასკალ ვერ დინაჰე, გახსოვს შენ რომ ყურ-ძენი მოგცა?

ბავშვი შიშით მომეროდა, თითქოს ეშმაკი დანახაო.

— ეს პასკალია!— სთქვა ლახულიმ, — შემოკრა ტაში და დაიწყო ხარხარი, — რა უქნია, რითი გაუთხუნია ცხვირ-პირი?..

მამის მოგაგონდა, რომ მაყვლის წვერით წვაითხუნე ცხვირ-პირი, გვედო საშაროლოში პირის დასახანად და ისე ვიხებე პირი, რომ კინაღამ გადავიტყავე, რომ შემოვბრუნდი, ბავშვმა მიკნო, შემომიკნა და მკოცა, ავრთვიე ლახულიმ.

ვოკლერმა ვახშამი მოკითხა და სამივენი დავსხდით ვახშამს საკელოდ. მე ყურადღებით ვუქმენდი ლახულის ლაპარაკს ავინოანის შესახებ.

— შენ ვერც კი წარმოიგდე, ვინ მოდის ჩვენთან, — სთქვა ლახულიმ, — ძალიან არ მეგაწინეხება იმის მეზო-ბლობა და გზაში ხმაც არ გამოიკო.

— ვინ არის?

— ბებერი ეკრასი, მებაშე. ხომ იცი, რა ბოროტია და როგორ ეტუტებოდა ხოლმე ყველას დანთა ხელში. მე კი არ ვეუბები, მაგრამ მენიჩან, არა შეამთხვიოს-რა იმ ყმაწვილი ქალს, რომელსაც მისდევს პარისში. საწყალ ქალს სულ ავაკელებს ხოლმე, როცა ის ბაიყეში ბებერი შეხე-დავს. იქ რაღაც საიდუმლო უნდა იყოს.

მარათლსა მხანებენ, რაღაც კოლო ტროპობდა!— სთქვა მედღეზე, რომელიც ჩვენს ახლო მაგივრზე ვახშობდა და, რომ გავიგანა ეს ლაპარაკი, მოვიდა ჩვენთან. — ამ ბებერზე ისეთ სიმონღებს ამბობენ, რომ მთა ყალბზე უღდებს ად-იანს, ავინოანზე ამბობდნენ, რომ რაღენრიმ დღის წინად რონის ხიდან ნახეს თოკით გაშარული მარკო რაბერტის გვამი. ირწუნებინა, რომ ეკრასმა და ორმა უკეთურმა გა-მოფაშვეს ის ყმაწვილი და წყალოში გადაადგეს; იმსაც უშაბებენ, რომ მარკო რაბერტი საქმრო იყო იმ ყმა-წვილი ქალისა, რომ ლსაც ეს შეჩენაზული მოსდევს. და-მიჯერეთ, ეს ბოროტი კუდანი ბებერი კიდევ რამ საშე-რელებას მოახდენს. მაგ უქანყო ბავშვს ან მოკლავს და ან გაკეიდის. თითონ ქალიც, ეტყობა, გრძობს, რომ უბედუ-რება მოულის. მითხრეს კიდევ ავინოანში ქალის სახელი, მაგრამ დამავიწყდა. დრო კი აღარ არის დავკვიანებისა, ნახევიარ საათის უკან უნდა წავიდეთ.

აღდა და გავიდა ცხენების მოსავლელოთ.

— გაიგე, ლახული!— უთხრა ვოკლერმა: — ნახევიარ სა-ათის შემდეგ ისევ ვანგზორდებით. ყურადღებით მოსმინე და დაისხომე, რაც ვითხრა. როგორც მზივდ პარეგო, მაშინვე წაიდა ჩემ მველ სახლის პატარა პლანშოსთან, რომელიც ბა-ტალიანთან ორ ნაიბეზე გემენეისის ვიწრო ქუჩაზე სდგას, დილიტანიც იქვე დადგება, დილიტანის პატრონი განიშნებს, ვით წახედენ. როცა იპოვრა პლანშო, უთხარა: მე ცალი ვარ ვოკლერისა, რომელიც თქვენთან იდგა და თქვენი სა-ხელოსნოში მუშაობდა; ის ეხლა მარსელელებთან ერთად მოდის პარისში რეგოლეუის საქმის მოსაწყობად, თქვენთან გამომხდის, რომ მოუშალოდ ის ოთახი, რომელიც იგი იდგა, როცა თქვენთან იყო თქო. შენ თითონ, ნახე რა აღტა-კებით მივიღებს და მთელ სამხარეულოს დაგითამბს. იქ ძა-ლით კარგად მოვთავსდები და ამისთან, თუ რამ უბედურება შეგვემთხვა, სჯობია ჭრილობას შინ ვუწამლოთ, ვიდრე სა-ვამყოლოში. ხუმრობა არ არის, არ დაივიწყო ქუჩის სახელი. გომიერე: გემენეისის ვიწრო ქუჩა.

— გემენეისის ვიწრო ქუჩა, — გამიეროა სიცილით ლა-ხულიმ.

— ერთი მითხარი, ფული ვაქვს?

— როგორ არა, მაქვს! სულ ურთან ნატანს მივიყიდე ჩემი ნივთები და სხილის ძელის ჯვარცმა. იი, ნახე ფული ქამარზე მაქვს ქვეშთან მიკრებულთი. ჩვენი მედილიტე მამიან ვაეკოცოს, მაგრამ შინც ასუფილოდის თავი არა სტკეა.*

— შენ საუბრე ხაკ! — უთხრა ვოკლერმა ის ის იყო არა-და ეკონა! რომ უბედ მოშოვდა და შეკვიდა: ეს რა ამ-ბავია? განვამის ხმა და ზარბების რეკა. უშეველოდ მოხდა რამ. პასკალ, აიღე თოფი. მშვიდობით, ლახული. აკოცა ბავშვს, თვალტრფილიანმა მეც გამოვთხოვე დედა-შვილის და გავი-ტეკით. კარებში ვოკლერმა კიდევ მოაკონა:

— ლახული! არ დაივიწყო — პლანშო, გემენეისის ვიწ-რო ქუჩაში.

სასტუმროდან რომ გავვილოდით მომესმა ბებერ ეკრასს ყვირილი:

— ერთი ჭკეპა ღვინო მომართეთ.
 — შვარეთ არ გაუტყუდნობარ მე ღვინოს, შე დაწყე-
 ლილი კუდიანო! — უთხრა მოახლო და წავიდა.
 ჩვენ სირბილით წავიდეთ ჩვენს ბინისკენ. ქუჩაში არა-
 ვინ იყო, მხოლოდ ყარების რაზუნის ისმოდა: შვიშრები ჰქეტ-
 დნენ თავიანთ კარებს.

სასტაროდ მივედით საყდრის მოედანზე, სადაც ცეცხლი
 კიდევ ჰქრებოდა, მაგრამ მზიარული ავირლი და სიბერა
 ისმოდა. ჩვენს თვალწინ იდგა მთელი ბატალიონი, წასხვლე-
 დოდ მომზადებულნი, ჯარის წინ იდგა ცხენით ვიღაც კაცო,
 სამ კუთხიანი ქუდით თავზე, ოქროს ფერი ღიღებინას მუნ-
 დირით, ჩვენც ჩვენი ადგილი დავიჭირეთ, ბუკი დაუკრეს და
 დავიწყეთ მარსელივხას სიმღერა, ჩვენ ხმა მოგვცა იქვე თავ-
 მყარილმა აუზარებელმა ხალხმა...

რამოდენიმე ხანი ეს ცხენოსანი უძრავად იდგა. მერე ხე-
 ლი დაიწია და აველა გაწუმდა.

— მანავთო, მარსელეღვინო, სთქვა იმან მალაღის და
 გარკვეულის ხმით: — მე პარიზიდან გამოგეყენე თქვენთან და
 ან შევატყობინებთ, რა ხდება იქა. რევოლუციის წინააღმდე-
 გი არისტოკრატნი და სასახლის მოყვანნი ხმას ავრცელებენ,
 რომ თქვენნი ბატალიონი შემდგარიან სულ მთლად კატორგელე-

ბისაგან, მარსელელ მაწანწალებისა... და
 კორსიკელ ავაზაკებისაგან, რომ თქვენ
 ჯვარს აცითი მოხუცი მღვდელი და აჰუ-
 წით მენტის გვისკოპოსი. ამისთანას ბევრს
 ლაპარაკობენ რევოლუციის მტერნი. მე-
 ვთქვათ და მის მივარბობას, რომელთაც
 კავშირი შეტყრეს უცხოელებთან საფრან-
 გეთის დასაპრობლად, უნდათ დაგიშალოთ
 პარიზში შესვლა, რომ უფრო ადვილად
 გაუღონ პარიზის კარები გერმანელებს
 და პუნგრელებს. ჩვენ რომ არ შევიცა-
 ვებინა მეფე ვარგში, ცხლა ის გაუძღვე-
 ბოდა ამ უცხოელებს და შევიდოდა პა-
 რიზში. მეფის მოსაშველელად მოდიო-
 დნენ: ჩრდილოეთიდან — ოცდა ათხუთმეტი
 ათასი ჰუნგრელი, ელზასიდან — თხუთმე-
 ტი ათასი გერმანელი, დაფინდნენ — ხუთი
 ათასი იტალიელი, პარიზის მხრიდან
 ოცდა ხუთი ათასი ესპანელი, ბურგუნ-
 დის საზღვრიდან — ამდენივე შვეიცარიე-
 ლი. ამ ჯარის კრებულს მეფის წინამძ-
 ლობობით უნდა აღედგინა ძველი წესე-
 ბი. მაშინ მშვიდობით თავისუფლებამე,
 მშვიდობით ადამიანის უფლებამე! და ახლა
 არა პატრიოტებს უნდათ, რომ არ შეგი-
 შოთ პარიზში, მაგრამ ის იყო ავიწყდებოთ,
 რომ მარსელელებს არც მახელისა ეშო-
 ნიანთ, არც ცეცხლისა, რომ თქვენ მის-
 წრავითი შური იძიოთ წარსულისა და
 უზრუნველ ჰყოთ მომავალი საფრანგეთის
 ხალხისა, წინ მარსელელებო, წინ პატ-
 რიოტებო, წინ თავისუფლების მოსაპოვებ-
 ლად!

მომართუნა ცხენი და დაივიგრა ღი-
 ლის ხმით:

— მე წინ წავალ და გამოვეცხადებ
 რევოლუციონერებს და პატრიოტ ტარბა-
 რუსს, რომ მარსელელი ბატალიონი მწყობ-
 რად მოღის პარიზზე. გაუმარჯოს ეროვ-
 ნებას!

— გაუმარჯოს რებეკას! გაუმარჯოს
 ბარბარუს! გაუმარჯოს ეროვნებამ! ძირს
 მტარავლინი! — მოუგეს მარსელელებმა. დეზები შემოჰკრა ცხენს
 და გაჰქა სიბნელეში პარიზის გზაზე.

მაშინ მუხასონმა ავიღო ხალი და გვიბოთა:
 — მაწვილებო! მარსელელი ბატალიონი ცხლავ გაუ-
 დგება გზას და არც ერთს წაშა არ შედგება, სანამ იმას არ
 გიგამწყრივებ მეფე კანტის სასახლის წინ.
 ჯარმა პასუხი მიუგო სიმღერით:

წინ გასწით მაქვსი შედნო!..
 წვედით აღფრთოვანებულნი, ხალხმაც განათვისუფლა
 ბერები და პოლიციელები და მზიარულად დაუყვირა:

— დავეკარგებით აქედან, თქვე ქალაქურებო! ჩვენ
 ხელგას არ გავისვრით თქვენ შურალ სისხლში,

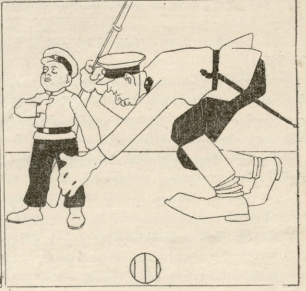
გაშა სულ ვიჭობადი: ვინ იყო ის მხედარი, რომე-
 ლიც მშვენიერად ლაპარაკობდა რებეკის ეხსდნენ
 უკვოანი, პარიზიდან იყო მოსული, ნუ თუ იქვე იმ ანაზე
 ლაპარაკობენ, რომელებაც ავირბონნი. ან ვინ იყო ის ბა-
 რბარუ, რომელხედაც უცელანი ამბობენ, იმას შეუძლიან
 იხნას რევოლუციოთ.

ამ დიქაში უკლოდღენით მივართვედი ზარბაზნს. არას-
 ღროს ასე თანახმად და მწყობრად არ გვივლია, დალილო-
 ბას ისეთი კინნვედით. მარსელიელებს ვმლორდით და ღრო
 და ღრო ვძახდით:

— ჩვენ პარიზო არ გვიშებენ, მაგრამ შევალო! ჩვენი
 ეშინიანთ და კიდევ დავაჭყიტებთ, რომ საშიშრები ვართ.

უკუნე ანტიონოვსკისა.

(შეზღვეი იქნება)

ჩხრეკა ტუფაღისის ქუჩებში.

რედაქტორი-გამამტყელონი გრ. ხ. რეხილიძე.